

HARTOLAN KUNTA

UUONEN 2026 TALOUSARVION JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027–2028 VALMISTELU- JA LAADINTAOHJEET

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä taloussuunnitelman kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja taloussuunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja –suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna jaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävän ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarvot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käytötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnanhallitus vastaa kuntalain 39 § mukaan kunnan taloudenhoidosta ja valtuuston päätösten valmistelusta, minkä vuoksi sillä on päävastuu talousarvion valmistelusta. Kunnanhallitus hyväksyy talousarvion laadinta- ja suunnitteluohjeet, joiden perusteella lautakunnat laativat talousarvioehdotuksensa.

VALMISTELUN LÄHTÖKOHDAT

TULOT

Verot

Tulovero

Vuonna 2025 tuloveroprosentti on ollut 9,20 %, johon se nostettiin vuoden 2025 alusta alkaen. Esityksenä vuoden 2026 tuloveroprosentiksi talouden tasapainottamissuunnitelman mukaisesti on 9,20 %.

Kuntaliiton verokehikossa arvioidaan vuoden 2026 kunnallisveron tuotoksi 4.067.000 euroa

Yhteisövero

Hartolan kunnan osuudeksi yhteisöveron tuotosta arvioidaan 1.344.000 euroa.

Kiinteistövero

Kiinteistöverokantoja korotettiin vuoden 2025 alusta lukien. Vuodelle 2026 ei esitetä korotuksia. Yhteensä kiinteistöveron tuotoiksi vuodelle 2026 arvioidaan 1.895.000 euroa.

	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Kunnan tulovero	3 930 370	3 985 000	4 067 000	4 070 000	4 176 000
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 185 499	1 204 000	1 344 000	1 422 000	1 491 000
Kiinteistövero	1 619 447	1 830 000	1 895 000	1 895 000	1 895 000
YHTEENSÄ	6 735 316	7 019 000	7 306 000	7 387 000	7 562 000

Verotulojen ennakoarvio vuodelle 2026 on 7,306 milj. euroa sekä suunnitteluvuosille 2027 noin 7,387 milj. euroa ja 2028 noin 7,562 milj. euroa. Laskelma perustuu Kuntaliiton toukokuussa 2025 julkaisemaan verokehikkoon. Talousarvioluvut päivitetään syys-lokakuussa päivitettävän verokehikon arvioiden mukaisesti.

Valtionosuudet

Valtionosuuksien ennakkotieto (elokuu 2024) vuodelle 2025 on noin 290.000 euroa, pitäen sisällään verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen.

Valtionosuudet koostuvat seuraavista tekijöistä:

	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	-501 974	-143 600	-28 003
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	578 985	692 200	408 755
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	-754 784	-753 100	-723 321
Verotulomenetysten kompensatiot	620 104	482 500	491 360
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	380 000	0	0
YHTEENSÄ	322 331	278 000	148 791

Verotulot ja valtionosuudet muodostavat yhdessä ns. kunnan verorahoituksen, jonka arvioidaan olevan vuonna 2026 yhteensä noin 7,455 milj. Tiedot perustuvat Valtiovarainministeriön kuntatalousohjelman painelaskelmakehikkoon sekä Kuntaliiton ennakkolisiin valtionosuuslaskelmiin. Valtionosuusarvioita päivitetään syksyn kuntatalousohjelman laskelmien perusteella.

Toimintatuotot

Ulkoisia toimintatuottoja kertyi vuonna 2024 yhteensä 2,165 milj. euroa ja talousarviossa 2025 on arvioitu kertymäksi 1,867 milj. euroa.

Toimintatuotot muodostuvat:

- myyntituotoista (muodostuu vesi-, jätevesi, jäte-, erilaisista korvauksista, puun myyntituloista ym.)
- maksutuotoista (päivähoito-, osallistumis-, ym. maksut)
- avustuksista ja tukiohjelmista (hankkeet ja työllistämistuet)
- vuokrasta (asuntojen ja alueiden vuokrat)
- muista tuloista

Toimintatuloja kertyy vuonna 2025 varovaisesti arvioiden runsaat 1,9 milj. euroa, johtuen vesimaksujen korotuksista, vuokrakorotuksista, ym.

TOIMINTAMENOT

Toimintamenojen (mukaan lukien henkilöstökustannukset) pitäisi asettua noin 8,17 milj. euron raamiin, jotta saavutetaan ylijäämäinen tulos.

Talousarvio vuodelle 2026 tulee laatia ylijäämäiseksi. Tämä merkitsee sitä, että hallintokuntien tulee pysyä niille asetetussa valmisteluraameissa ja lautakuntien tekemiin talousarvioesityksiin voidaan vielä lautakuntien käsittelyn jälkeen tehdä kunnanhallituksen käsittelyssä muutoksia, mikäli näyttää sille, että talousarviota ei muuten saada tasapainoon.

Hartolan kunnan väkiluku on laskenut lähes 1000 asukkaalla viimeisen 15 vuoden aikana, joka on näkynyt paikkakunnan palvelurakenteessa heikentymisenä. Väestön väheneminen johtuu sekä luonnollisesta väestön vähenemisestä että muuttoliikkeestä. Väkiluku on nyt alle 2500 asukasta. Tilastokeskuksen arvion mukaan vuonna 2030 Hartolassa ennakoidaan olevan noin 2200 asukasta. Väkiluvun vähenemisellä on paljon vaikutuksia kunnan elinkeinoihin ja talouteen tulevina vuosina.

Tästä syystä kunnan on pystyttävä vähentämään taloudellisia riskejä (kuten kiinteistöomistustaan) tytäryhtiöissä ja edelleen kehitettävä palveluorganisaatiota ja henkilöstörakennetta edessä olevaan toiminnan muutokseen nähden. Valtuuston kesäkuussa hyväksymä talouden tasapainottamissuunnitelma linjaa myös henkilöstökulujen vähentämistarpeita. Talousarviota valmistellaan näiden tavoitteiden pohjalta.

Jos henkilöstö vähenee hallitsemattomasti, on vaarana, että toiminnassa olevat riskit laukeavat ja sen seurauksena aiheutuu vahinkoa kunnalle, mikä ei ole henkilöstömitoituksen tarkoitus. Riskejä voi aiheutua työturvallisuudessa, ICT-yhteyksissä sekä muissa työtehtäviin liittyvissä huolellisuus- ja valvontavastuissa. Tämän vuoksi henkilöstön tarve tulee arvioida kokonaisuutena ja tehtävien ajantasainen ja huolellinen hoitaminen on asetettava etusijalle suhteessa taloudellisiin tavoitteisiin.

Kunnan palveluksessa oli vuonna 2024 yhteensä 55,26 htv vakinaisessa palvelussuhteessa (56,39 vuonna 2023) ja 12,58 htv määräaikaista työntekijää (19,36 vuonna 2023). Yhteensä henkilöstöä vuonna 2024 oli 67,83 henkilötyövuotta. Vuonna 2025 arvio on noin 67 htv ja vuodelle 2026 arvio on 65 htv.

Henkilöstörakenteen muutokset:

- sopeuttaminen tehdään ensisijaisesti henkilöstön luonnollisen vähenemän avulla (eläkkeelle siirtymisten ja työpaikan vaihdosten yhteydessä), josta tarkempi suunnitelma annetaan vuosittain talousarvion yhteydessä.
- sopeuttaminen edellyttää muutoksia tehtävänkuvissa, tehtävien yhdistämisistä ja uudelleen järjestelyjä, joissain toiminnoissa ostopalvelujen hankkimista ja toiminnan automatisointia sekä digitalisaation hyödyntämistä.

Henkilöstötarpeita jatkossa on erityisesti työllisyyspalveluiden ja elinvoimapaalveluiden osalta.

Talouden tasapainottamissuunnitelma

Valtuuston kesäkuussa 2024 hyväksymä talouden tasapainottamissuunnitelma linjaa yksityiskohtaisesti toimialoittain toimenpiteitä, joilla toimintamenoja on tarkoitus kestävällä tavalla pienentää. Nämä toimenpiteet ovat talousarvion pohjana ja niiden toimeenpano osana talousarvion valmistelua on ensiarvoisen tärkeää, jotta kunnan talous saataisiin taas kestävälle pohjalle.

Taloudellinen tilanne

Tilinpäätös vuodelta 2024 oli noin 623.767 euroa ylijäämäinen. Hartolan taseeseen kertynyt ylijäämää on 1.778.383 euroa. Tavoitteena on, että pitkällä tähtäimellä toiminta pysyy ylijäämäisenä, eikä alijäämää taseeseen pääse kertymään.

Taloussuunnitelma laaditaan tasapainoiseksi. Vuoden 2026 talousarvio sekä vuosien 2027-2028 taloussuunnitelma laaditaan ylijäämäiseksi.

Uhat ja niihin varautuminen

Koy Vasallin taloudellinen tilanne on erittäin haastava. Kunta pyrkii vähentämään takausvastuitaan yhtiössä omistajaohjauksen kautta. Yhtiön rasitteena on merkittävä lainamäärä ja negatiivinen oma pääoma.

Kunnan ja kuntakonsernin kiinteistöomaisuus aiheuttaa kunnalle merkittävä taloudellisen riskin.

TALOUSARVIO/TALOUSSUUNNITELMAESITYS

Kunnanvaltuusto vahvistaa talousarviossa ja –suunnitelmassa sekä toiminnalliset että taloudelliset tavoitteet kunnan tehtäväalueille siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Kunnanhallitus ja lautakunnat:

- asettavat palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet
- budjetoivat menoja ja tuloja koskevat arviot tehtäville ja hankkeille
- hallitus osoittaa, miten varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan

Toimialojen talousarvioesitykset laaditaan menojen osalta valtuuston nähden sitovana toimielintasolla. Toimielin on sidottu talousarviossa hyväksytyihin toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin. Toiminnalliset tavoitteet esitetään selkeästi omana (3-5 kpl) kokonaisuutena. Alempitasoiset toimintaa kuvailevat selvitykset voivat olla erillisen otsikon alla.

Riskien arviointi

Lautakunnat käsittelevät talousarvion yhteydessä toimialakohtaisen riskienhallintasuunnitelman, jossa arvioidaan merkittävimmät riskit sekä kyky ehkäistä ja varautua riskeihin. Toimialat liittävät tiivistelmän riksianalyyseistään talousarvion yhteyteen.

Henkilöstösuunnitelma

Lautakunnat laativat osana talousarvioon henkilöstösuunnitelman, jossa arvioidaan suunnittelukaudella 2026-2028 henkilöstön (vakituiset ja määräaikaiset) määrä tehtävittäin, henkilöstömuutokset (eläkkeelle siirtyminen tms.) ja muutosten vaikutukset palvelutehtävien järjestämiseen. Virkojen ja työsuhteiden täyttäminen harkitaan tapauskohtaisesti erikseen ja se tapahtuu kunnanhallituksen toimesta.

Talousarviovalmistelu

Toimielimet laativat talousarvion, investointisuunnitelmat ja taloussuunnitelman syyskuun aikana ja käsittelevät talousarvion lautakunnissa 17.10.2025 mennessä.

Tulot

Jokainen toimiala tarkistaa kaikki taksat ja maksut siten, että ne ovat ajan tasalla. Tulot arvioidaan todellisen arvion mukaan. Epävarmoja tuloja, myyntivoittoja ja myyntitappioita ei huomioida.

Menot

Palkat

Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus KVTES on voimassa 1.5.2025-30.4.2028. Vuoden 2025 palkankorotukset eivät ole vielä selvillä, vaan niistä sovitaan uudessa virka- ja työehtosopimuksessa, joka tulee voimaan 1.5.2025 lukien. Palkkaneuvotteluista ennakoidaan jälleen hyvin vaikeita.

Vuoden 2026 talousarvion palkkamenoihin varataan 2 %:n korotus suhteessa vuoden 2025 lopun palkkoihin.

Henkilösivukulut (arvio, päivitetään kun saadaan ennakkotietoja):

Sotu-maksut, työttömyys-, tapaturmavakuutus- ym. sivukulut noin 5,3 %

(Sotu 1,48 %, tyött.vak 2,06 %, työkyvytt.eläk. 1,00 %, tapaturma 0,70 %, ryhmäh. 0,06 % = 5,30 %)

Palkkaperusteinen eläkemeno (KuEL) 15,50 %

VaEL-eläkemaksuprosentti/opettajat 15,94 %

Palkkaperusteinen henkilösivukulu yhteensä (Kuel) 20,80 %

Palkkaperusteinen henkilösivukulu yhteensä (Vael) 21,24 %

Vakituisen viran täyttäminen ja toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen ottaminen edellyttää kunnanhallituksen rekrytointilupapäätöstä. Määräaikaisuuksiin otetaan henkilöstöä harkiten.

Palvelujen ostot

Palveluiden ostot budjetoidaan siten, että kokonaiskustannukset eivät nousisi vuoden 2025 talousarvion tasosta. Tämä on haastavaa, sillä hinnat ovat nousseet merkittävästi. Toimielinten menoista kannustetaan hakemaan säästöjä. Hankintasopimukset huomioidaan budjetoinnissa ja niihin varataan riittävät määrärahat.

Palveluiden ostoissa noudatetaan hankintalakia ja/tai kunnan hankintaohjetta.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot budjetoidaan siten, että kokonaiskustannukset eivät nousisi vuoden 2025 talousarvion tasosta. Tämä on haastavaa, hinnat ovat nousseet merkittävästi. Toimielinten menoista kannustetaan hakemaan säästöjä.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankinnoissa on huomioitava hankintaohjeet, siten että kustannustasoa saadaan pysyvämmiin laskettua.

Avustukset

Kunnanhallitus sekä sivistys- ja hyvinvointilautakunta myöntävät yleis- ja muita avustuksia yhteisöille vahvistamiensa ohjeiden mukaisesti. Samoin tekninen lautakunta on myöntänyt esimerkiksi yksityistieavustuksia. Avustusmäärärahat on tarkoitus pitää entisellä tasolla.

Muut toimintakulut

Muihin toimintakuluihin pyritään varaamaan 50.000 euron määräraha.

Toimielimet laativat talousarvioehdotuksen, joka sisältää taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet. Ennen toimielimen käsittelyä kunnanjohtaja käy jokaisen vastuhenkilön kanssa keskustelun talousarvion määrärahojen ja tuloarvioiden sisällöstä ja toiminnallisista tavoitteista.

Poistot

Suunnitelman mukaisten poistojen kokonaismäärä vuonna 2025 arvioidaan olevan noin 785.000 euroa.

Investoinnit

Investointiesitykset tehdään hankkeittain perusteluineen ja kustannusarvioineen. Investointisuunnitelma on käsiteltävä ensin teknisessä lautakunnassa talousarviokäsittelyn yhteydessä, josta sitä esitetään edelleen kunnanhallitukselle.

Investointeihin luettava pienin hankintaraja on 15.000 euroa. Tätä pienemmät hankinnat kirjataan käyttötalouden menoksi.

Investointiosa sisältää investointisuunnitelmat talousarviovuodelle ja suunnitelmavuosille. Useamman vuoden investointihanke jaetaan eri vuosille. Suunnitelma pitää sisällään myös arvioidut ulkopuoliset rahoitukset investointikohteille.

Investointiosan hankkeet selitetään ja perustellaan erikseen investointiosaan.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaesityksen muoto

Talousarvio laaditaan perustuen aiempaan esitystapaan ja esitetään valtuustolle. Toimielimelle esitys tehdään kustannuspaikkatasolla.

Toiminnallisten tavoitteiden tulee olla selkeitä ja mitattavia. Tavoitteiden toteutumista seurataan puolivuotiskatsauksissa ja toimintakertomuksen toteumassa.

Talousarvion kokoaminen ja palauttaminen taloushallintoon

Lautakuntien lopulliset talousarvioluvut on oltava syötettynä taloushallinnon järjestelmään 17.10.2025 mennessä.

Alustava käsittelyaikataulu

Veroproositit hallituksessa	1.9.2025
Veroproositit valtuustossa	syyskuussa
Lautakuntien talousarvioehdotukset	17.10.2025 mennessä
Yhteistyötoimikunnan käsittely	viimeistään 17.11.2025
Kunnanjohtajan talousarvioesitys hallitukselle	18.11.2025
Kunnanhallituksen talousarvioesitys valtuustolle	24.11.2025
Kunnanvaltuuston talousarviokokous	viikolla 50

Valtuustoseminaarien ajankohdat sovitaan tarpeen mukaan erikseen.

Hartolassa 11.8.2025

Kunnanhallitus

JAKELU:

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta, tekninen lautakunta ja ympäristölautakunta

Kunnanhallituksen alaiset tulosalueet: Katja Koskula, Johanna Huttunen, Minna Ruohoranta, Sari Laitinen

Sivistyslautakunnan alaiset tulosalueet: Tiina Kotila-Paaso, Katja Koskula, Kirta Väisänen, Katja Komonen ja Anna-Maija Muurinen, Eija Johansson

Teknisen lautakunnan alaiset tulosalueet: Janne Myntti, Ilkka Koskinen, Taina Kuivainen, Elisa Kangas-Tuhkio ja Pirjo Kemppi

Ympäristölautakunnan alaiset tulosalueet: Heinolan kaupunki (rakennusvalvonta, kaavoitus, ympäristönsuojelu)